

Täysistunto

Tiistai 28.6.2022 klo 10.00—14.54

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräistä huoltovarmuuden turvaamisen järjestelyistä rahoituslainsäädännössä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 104/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Saarikko. [Hälinää] — Odottakaa hetki, että hälinä väistyy. Olkaa hyvä.

Keskustelu

10.59 **Valtiovarainministeri Annika Saarikko** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rahoitusmarkkinoiden vakaa ja häiriötön toiminta on edellytys sille, että yhteiskunta toimii. Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin häiriöt ja kriittisten järjestelmien käytön estyminen voivat vaarantaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuuden. Talouden ja sen infran toimivuus ja väestön vähimmäistoimeentulon turvaaminen ja turvallisuustehtävien toimeenpano edellyttävät omaisuustietojen saatavuutta ja pysyvyyttä sekä kykyä maksujen tekemiseen, maksujen välittämiseen ja maksujen vastaanottamiseen.

Suomen ja Itämeren alueen turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut nopeasti tavalla, jonka valtioneuvoston ajankohtaisselonteko kuvasi ja jonka kaikki suomalaiset tunnistavat. Selonteon linjausten mukaan kynnystä vaikuttaa ulkoapäin suomalaiseen yhteiskuntaan nostetaan eri hallinnonalojen varautumisella kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti ja totta kai myös kansalaisten kriisinsietokyvyllä. Viranomaiset ovat seuranneet rahoitusalan turvallisuustilannetta nimenomaan ulkoisten uhkien näkökulmasta kevään ajan tiiviisti eivätkä ole havainneet mitään poikkeavaa. Alan yksittäiset toimijat ovat varautuneet hyvin esimerkiksi kyberhyökkäyksiin. Meidän pitää kuitenkin jatkaa varautumistamme koko yhteiskunnan tasolla siten, että pystymme turvaamaan päivittäismaksamisen myös kaikkein vakavimmissa häiriötilanteissa. Tämä esitys, arvoisa puhemies, on nyt osa Suomen varautumista.

Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys perustuu rahoitusmarkkinaviranomaisten operatiiviseen valmiussuunnitteluun. Sen tavoitteena on ollut päivittäismaksamisen turvaamisen edellyttämien toimenpiteiden toteuttaminen lyhyellä aikavälillä ja varautuminen tilanteeseen, jossa luottolaitosten tavanomaisesti käyttämät järjestelmät eivät olisi käytettävissä. Valmistelu on rajattu ajankohtaisen turvallisuustilanteen vuoksi ja myöskin nopean valmistelutarpeen vuoksi lyhyellä aikavälillä toteutettavissa oleviin käytännön toimenpiteisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

Mitä nämä toimenpiteet ovat?

Esityksessä ehdotetaan luotavan huoltovarmuustilijärjestelmä, joka normaaliolojen häiriötilanteissa ja myös poikkeusoloissa turvaisi yhteiskunnan päivittäismaksut, tilisiirrot, korttimaksut ja käteisen nostamisen. Huoltovarmuustilijärjestelmä otettaisiin tarvittaessa häiriötilanteissa käyttöön valtioneuvoston päätöksellä. Järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön tilanteessa, jossa luottolaitosten tilitiedot tai järjestelmät eivät olisi käytössä, pankkien välisiä maksuja ei kyettäisi toteuttamaan tai korttitapahtumia varmentamaan tai välittämään. Tämä huoltovarmuustilijärjestelmä muodostuisi luottolaitoksen tilien toiminnan turvaavasta huoltovarmuustilipalvelusta sekä korttimaksamisen turvaamista koskevasta huoltovarmuuspalvelusta. Häiriötilanteessa luottolaitoksen, jonka omat järjestelmät eivät olisi käytössä, asiakkaiden tili- ja korttitiedot otettaisiin käyttöön huoltovarmuustilijärjestelmään, joka toimisi häiriön kohteena olevan lukuun. Häiriön päätyttyä tiedot tili- ja korttitapahtumista palautettaisiin takaisin häiriötilanteessa olleeseen pankkiin. Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitäminen säädettäisiin nyt tällä esityksellä Rahoitusvakausviraston tehtäväksi.

Luottolaitosten toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan perustettavan varajärjestelmä myös pankkien välisen maksuliikkeen, maksujen selvityksen ja katteen siirron toteuttamiseksi. Tämän järjestelmän ylläpitäminen säädettäisiin puolestaan Suomen Pankin tehtäväksi.

Huoltovarmuustilijärjestelmä ja pankkien välisen maksamisen varajärjestelmä toteutettaisiin nyt siis julkisena palveluna. Luottolaitoksille ja merkittävillä sivuliikkeille esitetään tätä täydentävää velvollisuutta ylläpitää jatkuvaa valmiutta huoltovarmuustilijärjestelmän sekä Suomen Pankin ylläpitämän järjestelmän käyttämiseen, siis yhteensopivuuteen, valmiuteen, mutta päävastuu on nyt julkisella palvelulla.

Esityksessä ehdotetaan myös perustettavan rahoitusmarkkinoiden häiriönhallinnan yhteistyöryhmä, mitä pidän hyvänä. Se suunnittelisi ja sovittaisi yhteen häiriötilanteiden hallinnassa tarvittavia toimenpiteitä, hankkisi tarpeellisia tietoja viranomaisille päätöksenteon tueksi ja välittäisi myös häiriötilanteessa tietoa toimijoille ajantasaisesti. Lakisääteisen toimielimen perustaminen mahdollistaisi myös salassa pidettävän tiedon vaihtamisen viranomaisten ja yksityisten toimijoiden kesken. Olemme tekemisissä sektorin kanssa, johon tietenkin liittyy myös hyvin luottamuksellista ja salassa pidettävää tietoa kaiken kaikkiaan, myös osana tätä varautumisen esitystä.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva esitys ei turvaa kaiken mahdollisen maksuliikenteen toimimista kaikissa mahdollisissa häiriötilanteissa. Sellaista ei pystytty tällä aikataululla valmistelemaan, koska halusimme löytää nopeita ratkaisuja kaikkein vaativimpiin asioihin. On siis keskitytty yhteiskunnan kannalta keskeisimpien maksutapojen turvaamiseen vakavissa häiriötilanteissa, suomeksi vaikka siihen, että ruokakaupassa käyminen onnistuu ja sosiaaliturvaetuudet pystytään maksamaan sellaisissa poikkeusoloissa ja tilanteissa, joissa luottolaitosten ulkomailla sijaitsevien järjestelmien käytettävyys estyisi, meillä esimerkiksi yhteydet ulkomaailmaan katkeaisivat.

Käsiteltävänä oleva esitys sisältää esitykset nopeavaikutteisiksi lainmuutoksiksi, jotka ovat tarpeen päivittäismaksamisen valmiussuunnitelman toimeenpanemiseksi juuri tässä ajankohtaisessa turvallisuustilanteessa. Käytännön työ näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi on jo käynnissä viranomaisten toimesta valtiovarainministeriön määräyksellä, ja nyt toteutettavat toimet, nämä pienet lakimuutokset, luovat pohjaa tulevalle käytännön varautumistyölle yhteistyössä viranomaisten ja huoltovarmuuskriittisten yritysten kesken.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Aittakumpu.

11.05 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Moni suomalainen on viime aikoina huomannut häiriöitä esimerkiksi verkkopankin toiminnassa tai pankkikortilla maksamisessa, ja näitä on tapahtunut ihan teknisistä syistä. Mutta nyt puhutaan erityisesti varautumisesta siihen, että jokin vieras valtio käyttäisi hybridivaikuttamisen keinona pankkiliikenteen häiritsemistä, ja kuten tiedämme, pankkiliikenteen toiminta ja sen sujuvuus on aivan ehdoton edellytys koko yhteiskuntamme vakaudelle ja ihmisten päivittäiselle toiminnalle. Tällaista hybridivaikuttamista voi esiintyä, ja se voi tulla yllättäen, ja siksi on äärimmäisen tärkeää, että olemme varautuneita. Oli hyvä kuulla valtiovarainministerin puheenvuorossa, että tämä esitys ei takaa kaikkea, mutta varautumista edelleen jatketaan, ja tässä tehdään nopeita keinoja, joilla erityisesti vaikutetaan siihen, että pyritään turvaamaan ihmisten mahdollisuus saada esimerkiksi palkkansa ja sosiaaliturvaetuutensa ajoissa ja maksaa ruokaostoksensa kaupassa.

Arvoisa puhemies! Suomalainen yhteiskunta on hyvin riippuvainen sähköisestä maksuliikenteestä. On erittäin kannatettavaa, että tällä hallituksen esityksellä varmistetaan pankkitoiminnan jatkuvuutta myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana. Esityksessä tosiaan ehdotetaan luotavan huoltovarmuustilijärjestelmä, joka normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa turvaisi yhteiskunnan päivittäismaksut, kuten tilisiirrot, korttimaksut ja käteisen nostot.

Tässä yhteydessä on hyvä todeta myös se, että on tärkeää turvata, että jokaisella suomalaisella on mahdollisuus avata pankkitili, pitää sitä yllä, käyttää verkkopankin palveluita — nämä ovat perustoimintoja, joita ihmiset tarvitsevat arjessaan. Tarvitaan myös tiedottamista, jotta ihmisillä on kyky ja osaaminen vastata esimerkiksi erilaisiin verkkopankkihuijausyrityksiin — ne ovat yhä ovelampia ja katalampia.

Arvoisa puhemies! Tämän huoltovarmuustilin ylläpito ja käyttöönotto maksavat jonkin verran valtiolle ja luottolaitoksille, mutta on huomattava, että rahoitusjärjestelmän lakkaaminen tai kaatuminen vasta kalliiksi tulisikin. Vaikutukset olisivat niin merkittäviä, että koko yhteiskunnan toimivuus olisi vaarassa, ja tämä hallituksen esitys on hyvä ja tarpeellinen osa varautumisen kokonaisuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkynen.

11.08 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Olemme tämän kuluneen kevään aikana käyneet talousvaliokunnassa laajasti huoltovarmuuteen liittyviä asioita lävitse erityisesti energian, finanssisektorin ja muun varautumisen osalta, ja on käynyt selväksi, että Suomessa varautuminen on erittäin hyvällä tasolla. Varsinkin energian suhteen on tehty kuluneen kevään aikana useita eri järjestelyitä, joilla energiansaanti Suomessa turvataan myös kriisioloissa, ja on erittäin tervetullutta, että nyt nopeasti on tuotu myös esitys tästä huoltovarmuustilijärjestelmän luomisesta.

Se, että tänä päivänä kriisitilanteessa, kun tietoliikenneyhteydet esimerkiksi muihin maihin katkeavat, pystymme jatkamaan taloudellista toimintaa, hoitamaan ihan päivittäisiä maksuja ruokakaupassa tai muuta vastaavaa rahaliikennettä, on aivan välttämätöntä. Tänä päivänä on myös myönnettävä ja sanottava ääneen se, että käteisellä emme pysty edes kriisitilanteessa kaikkia maksuja hoitamaan, palkkojen maksuja, sosiaaliturvaetuuksien maksuja. Ei yksinkertaisesti enää käteistä niin paljoa ole olemassa, että pystyisimme kätei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

sellä pelaamaan. Sen takia on erittäin välttämätöntä ja tärkeää, että tällainen huoltovarmuustilijärjestelmä nyt julkisena palveluna luodaan. Haluan kiittää tästä nopeasta valmistelusta.

Sinänsä on myös tärkeää, että suomalaiset voivat luottaa siihen, että kaikissa mahdollisissa tilanteissa pyrimme varmistamaan sen, että meidän maksut kulkevat ja talousjärjestelmä toimii ja pystymme myöskin vaikeina aikoina toimimaan Suomessa. Kun näemme, miten vaikeaksi arki menee myös niillä alueilla, jotka eivät ole akuuttien sotatoimien kohteena esimerkiksi Ukrainassa, niin ymmärrämme varmasti, että kaikkeen on varauduttava, ja tämä on osa sitä — suuri kiitos ministerille esittelystä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Taee.

11.10 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Tänäänkin talousvaliokunnassa kuulimme, että 95 prosenttia maksuliikenteestä tapahtuu sähköisesti, ja juuri kuten edustaja Mäkinen sanoi, käteisen merkitys yhteiskunnassamme ja yleisestikin maailmalla on vähentynyt. Mutta se ei tarkoita kuitenkaan sitä, että siitä pitäisi kokonaan luopua. Meillä on vanheneva väestö, ja olisi erittäin tärkeää, että niitäkin ihmisiä varten, jotka ovat edelleen kykenemättömiä käyttämään erilaisia sähköisiä maksupalveluita ja -järjestelmiä, luotaisiin mahdollisuus saada esimerkiksi ruokaa ja lääkkeitä häiriötilanteessa. Tämä olisi ensimmäinen terveinen tälle häiriötilaryhmälle, joka perustetaan, ja minusta, kuten ministeri erinomaisesti sanoi, on hyvä esitys, että tällainen ryhmä olisi olemassa.

Mutta tässä ei vielä ole kaikkea huomioitu, ja tähän täytyy ottaa huomioon myös muita asioita siltäkin varalta, että esimerkiksi internetin liikenne kokonaan katkeaa Suomessa pankkien välillä. Miten sen kanssa toimitaan, jos tällainen tilanne sattuu vastaan, ettei pystytä oikeastaan ollenkaan kommunikoimaan? Tarkoittaako se sitä, että 95 prosenttia kaikesta maksamisesta, myös ruoan ja eläkkeiden suhteen, katkeaisi? Entäs jos sähkö katkeaa, jos tällainen hyökkäys kohdistettaisiin esimerkiksi pankkeihin? Onko pankkeilla generaattoreita? Onko keskeisillä palvelimilla generaattoreita, joilla pystytään esimerkiksi sähköä tuottamaan niin, että järjestelmä toimisi?

Onkin järkevää häiriötilaryhmän miettiä sitä, voimmeko me yhteistyössä esimerkiksi kaupallisten toimijoiden kanssa luoda järjestelmän, jossa merkataan ihan paperille, mitä ruokaa on ostettu ja millä se on maksettu, onko se toimitettu velaksi — käydä siis tällaista keskustelua siitä, että siinäkin tilanteessa, että meillä ei olisi mitään mahdollisuutta saada maksuja läpi eivätkä pankkijärjestelmät toimi ollenkaan, ihmiset edelleen saisivat keskeisesti ruokaa ja lääkkeitä ympäri Suomen, koska tämä on turvattava kaikkialla.

Ja sitten lopuksi: mikä ehkä tästä esityksestä vähän jää pois, on se, miten esimerkiksi pörssitalot ja erilaiset vaihdannat tapahtuvat. Tässähän keskitytään vahvasti siihen, että yksittäinen ihminen saisi ruokaa, lääkkeitä ja muita perustarvikkeita, mutta tällaisessa häiriötilanteessa myöskin rahoituslaitosten pitää pystyä toimimaan laajemmin, että kauppaa pystyttäisiin käymään. Tämä olisi totta kai merkittävää suomalaisen yhteiskunnan kannalta, jotta sitten Suomi pysyisi tavallaan liikenteessä ja yhteydet myös muuhun maailmaan pelaisivat näitten pörssien suhteen.

Tässä olisivat siis terveiset tälle esitykselle, ja toivon, että ne otettaisiin huomioon.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

11.13 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Käteisvarat ovat ne, mitkä ovat huolettaneet itseäni, ja olen tehnyt toimenpidealoitteen käteisen rahan käytön turvaamiseksi Suomessa. Siitä Suomen Pankki teki heti perään samansisältöisen lainsäädäntöaloitteen, ja ymmärtääkseni tämä on jatkumoa sille. Elikkä tässä esityksessä ehdotetaan perustettavaksi huoltovarmuustilijärjestelmä ja pankkien välisen maksamisen varajärjestelmä. Järjestelmä ylläpitäisi pankkien välisen maksuliikenteen, maksujen selvityksen ja katteensiirron toteutumisen häiriötilanteessa.

Olen käyttänyt esimerkkinä tällaista: Ymmärrätte, kuinka paljon ruokaa tuodaan maaseudulta tänne Helsinkiin. Jos tämä sähköinen maksujärjestelmä, esimerkiksi merikaapelit, vaurioituu, niin rekat eivät kulje enää, koska myös niiden tankkaaminen tapahtuu tämän sähköisen maksujärjestelmän kautta. Tämä on ehkä ollut itselleni kaikista huolettavin piirre siinä: se, miten yhteiskuntamme pysähtyy ihan totaalisesti.

Mutta nyt tässä esityksessä on hyviä asioita, ja on hyvä, että tätä varajärjestelmää pidetään yllä. Olen itsekkin parlamentaarisessa huoltovarmuusselonteon ryhmässä nostanut tätä asiaa esille. Lainaan täältä muutaman kohdan: ”Esityksen tavoitteena on turvata yhteiskunnan päivittäismaksaminen, kuten tilisiirtojen ja korttimaksujen toteutuminen sekä käteisen nostaminen, normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.”

Yhtä lailla tärkeää olisi tämän rinnalla pitää sitä, että yhteiskuntamme erilaiset maksut esimerkiksi VR:llä tai muualla pystyisi hoitamaan käteisellä. Se on vielä varmempaa kuin tämä järjestelmä, jolla haetaan varmistusta nykyiseen sähköiseen maksujärjestelmään, jossa on tietyt riskit, että se voi vaurioitua. Se on semmoinen tilanne, että jos maksat huoltoasemalla omalla kortillasi, niin käytännössä se tieto käy Etelä-Euroopassa tarkistettavana, toimiiko tilisi.

On hyvä, että tällaista järjestelmää rakennetaan tähän rinnalle. Aikaisemmin käytetty pankkien välinen kotimainen järjestelmä suljettiin vuonna 2014. Mielestäni on hyvä, että nyt käytännössä sen aikainen järjestelmä luodaan tähän uudelleen. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

11.16 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan perustettavaksi huoltovarmuustilijärjestelmä ja pankkien välisen maksamisen varajärjestelmä, ja pidän tätä esitystä sen vuoksi erittäin tarpeellisena ja ajankohtaisena. Kiitoksia ministerille tämän esityksen tuomisesta eduskuntaan.

Perusajatuksena on tietenkin turvata tililtä tilille siirretty raha, mutta olen erityisen huolissani myös käteisestä ja sen saatavuudesta. Kun ministeri on täällä paikalla, niin haluaisinkin kysyä sitä, onko tulossa apuja myös käteisen turvaamiseen häiriötilanteissa. Valitettavasti esimerkiksi posti- ja pankkipalvelut ovat karanneet monen maaseudulla asuvan ulottumattomiin, ja näiden peruspalveluiden digitalisoituminen on tietenkin ollut hyvä asia. Esimerkiksi monella meistä työikäisistä se on auttanut arjen asiointia, ja siihen tämä esitys tuo ratkaisua. Mutta esimerkiksi ikäihmisille — ja monille suomalaisille — edelleen käteinen on se maksamisen väline. Tämä muutos on ollut niin nopeaa, että kaikki eivät ole pysyneet siinä mukana. Ja erityisesti tällaisessa sotatilanteessa minua pelottaa se, että ihmiset eriarvoistuvat vielä entisestään käteisen häiriötilanteissa. Arjen turvallisuutta on tietenkin se, että hätätilanteessa saamme apua, kun tilanne sitä vaatii. Ajattelen, että huoltovarmuus on korea sana mutta ennen kaikkea siinä on kysymys ihmisten elämisen perusedellytyksistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

Lisäksi tässä esitetään varautumista ja erityisesti tämmöisen häiriönhallinnan yhteistyöryhmän perustamista, valtiovarainministeriölle mahdollisuutta perustaa tällainen yhteistyöryhmä. Pidän myös sitä hyvänä esityksenä ja ajattelen, että sen voisi laittaa itse asiassa mahdollisimman nopeasti vireille. Varautumiseen liittyen ajattelen, että ruokakriisi on talouden suurempia riskejä, ja toivoisin, että tämä häiriönhallinnan yhteistyöryhmä voisi pureutua erityisesti tämän Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin, globaaliin ruokaturvaan ja sen vaikutuksiin Suomen talouden kannalta.

Kiitoksia tästä esityksestä, toivon tälle nopeaa käsittelyä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

11.18 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys huoltovarmuustilin perustamisesta on varmaan sinällensä kannatettava. Kun täällä ministeri on paikalla, niin ajattelin kuitenkin kysyä muutamasta asiasta, joita tässä tämän asian ympärillä on keskusteluissa pyörinyt.

Elikkä ensinnäkin tämä huoltovarmuustilijärjestelmä on todennäköisesti kuitenkin luotolaitosten ja pankkien kanssa yhteistyössä sovittu järjestelmä. Tämä kustannustason nousu on tietenkin kohtuullisen kova, elikkä noin 50 prosenttia kasvavat nämä kustannukset alalle. Tietysti sitten kysymys herää siitä, että kun meillä on pankkeja, jotka toimivat Pohjoismaissa rajat ylittäen, niin millä tavalla on otettu huomioon se, että eri maissa on varmasti erityyppisiä vastaaviin tilanteisiin tarkoitettuja järjestelmiä. Ja sitten ehkä vielä yksi kysymys liittyen tähän tekniseen toteutustapaan: Tästä on ollut arveluja, että tämä tekninen toteutustapa olisi jollakin tavalla vähän vanhanaikainen. En tiedä, en tunne tätä sisältöä niin hyvin. Ehkä ministeri voi sitä kommentoida. On esimerkiksi verrattu Ukrainaan, joka on tällä hetkellä sodan keskellä, että siellä on käytössä järjestelmä, joka tällaisissakin tilanteissa on pystynyt varmistamaan maksuliikenteen ylläpitämisen maassa, joka on sotatilassa, ja on verrattu siihen, että tämä Suomeen pystytettävä järjestelmä olisi jopa vanhanaikaisempi kuin se, mikä tällä hetkellä Ukrainassa on, mutta ministeri osaa näihin varmasti sitten antaa vastauksia.

Nostaisin vielä tässä yhteydessä esille erityisesti nämä vähimmäisetuuksien varassa elävät henkilöt. He ovat hyvin haavoittuvassa asemassa. Nykyäänkin, jos ajatellaan, että tulee muutamia viivästyspäiviä vaikkapa jostain syystä, että Kelan maksut eivät lähde aikanansa tai pankkijärjestelmässä on jotain viivästyksiä, minimietuuksien varassa elävien talous on hyvin haavoittuvainen, ja voi sanoa, että ihan lyhyetkin häiriöt saattavat vaikuttaa siihen, että elämä menee monellakin tavalla sekaisin. Yleensä niillä on sitten kerrannaisvaikutuksia: alkaa juosta erilaisia viivästyskorkoja, sakkomaksuja ynnä muita perintään meneviä maksuja. Siltä osin on erityisesti otettava huomioon se, että esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen ja esimerkiksi työeläkeyhtiöitten maksatusten nämä varajärjestelyt perustuvat varmasti siihen oletukseen, että pankkien tarjoama maksuliikenteen palvelu toimii häiriöttä ja koko ajan.

Tietysti tämmöinen toimiva päivittäismaksamisen järjestelmä on ihan kaiken kaikkiaan talouden toiminnan välttämätön edellytys. Yritystoiminta on täysin riippuvainen siitä, että rahoitusmarkkinat toimivat ja palvelut toimivat siellä ja koko se infrastruktuuri on kunnossa. Erilaisten talouskriisien yhteydessä on havaittu se, että esimerkiksi normaalioloissa tapahtuvalla luotonannon kiristymisellä on ihan suoria heijastusvaikutuksia yritysten toimintaedellytyksiin ja kansantalouden kehitykseen. Maksujen välityksen sekä kassavaro-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

jen ja muun lyhytaikaisen likviditeettihallinnan estymisen vaikutukset olisivat tätä huomattavasti suuremmat ja myöskin merkittävämmät. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohikoski.

11.21 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että kaikissa olosuhteissa kansalaisten mahdollisuudet esimerkiksi arjen ruoka- ja lääkeliikenteen maksamiseen ja tärkeiden laskujen hoitamiseen turvataan. Uusien uhkien tunnistaminen ja ratkaisujen etsiminen on tämän hallituksen esityksen tärkeä lähtökohta.

Tässä esityksessä ehdotetaan siis säädettäväksi uusi laki huoltovarmuuden turvaamisen järjestelyistä rahoituslainsäädännössä sekä muutettavaksi luottolaitostoiminnasta annettua lakia ja Rahoitusvakausviraston hallintomaksuista annettua lakia. Laeilla perustettaisiin huoltovarmuustilijärjestelmä ja pankkien välisen maksamisen varajärjestelmä. Samalla luottolaitosten varautumisvelvollisuutta koskevan säännöksen soveltamisalaa täsmennettäisiin kattamaan valmiuslain mukaisten poikkeusolojen ohella normaaliolojen vakavat häiriötilanteet.

Lisäksi häiriötilanteisiin varautumiseksi ja niiden hallitsemiseksi esitetään, että valtiovarainministeriö voisi asettaa rahoitusmarkkinoiden häiriönhallintaan yhteistyöryhmän. Muutosten hyvänä tavoitteena on varmistaa yhteiskunnan päivittäismaksamisen jatkuvuus normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Mielestäni pohdittava asia kuitenkin on, minkä verran pankkien itsensä tulisi olla vastuussa omasta huoltovarmuudestaan ja minkä verran sen turvaamisen kustannukset kuuluvat ylipäättään valtiolle.

Arvoisa puhemies! Lisäksi olen itse nostanut huoltovarmuusselonteon parlamentaarisessa ryhmässä muutamia finanssialaan liittyviä asioita esiin. Kansainvälisesti verkottunut finanssiala on erittäin altis erilaisille häiriöille, jotka voivat vaikuttaa laajasti koko yhteiskuntaan. Finanssialan kriisinkestävyys on varmistettava riittävällä sääntelyllä. Pankkien ja valtioiden kohtalonyhteyttä on edelleen pyrittävä vähentämään. Mielestäni Basel-pankkisääntely on saatettava täysimääräisesti voimaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Saarikko.

11.23 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos keskustelussa esiin nousseesta tuesta eduskunnalta tämän esityksen eteenpäinviemiseen. Korostan, että se on poikkeuksellinen. Se on tehty muuttuvien olosuhteiden edessä nopealla aikataululla vaativana työnä ja vahvalla yhteistyöllä sekä toimialan että viranomaisten kanssa. Se ei ole täydellinen, se ei vastaa kaikkiin ongelmiin, mutta sen ydin on vastata niihin kaikkein akuuteimpiin tilanteisiin, joita vakava häiriötilanne tuottaisi esimerkiksi päivittäismaksamisen osalta tai kriittisimpien etuuksien tilille saamisen osalta — ja tämänkin keskustelu on nostanut esiin myös muita hyviä esimerkkejä. Pankeilla on tässä myös omaa vastuuta. Korostan, että meillä ei ole juuri nyt akuuttia huolta asiasta, sellaista minulla ei ole tiedossani, ja kyllä käsitykseni myös pankkien omista varautumisen malleista on verrattain hyvä. Mutta tilanteet voivat olla hyvin moninaisia. Minkälainen tilanne voi eteemme tulla, jos vaikkapa todellakin käytännössä yhteydet maailmalle täältä katkeaisivat? Se on ongelmatilanne, johon tämä esitys pyrkii vastaamaan, kun eurooppalaiset yhteydet maksujärjestelmiin eivät toimita. Se on tässä vahva taustaolettama ja on edellyttänyt käytännönläheisiä toimia, joihin on itse asiassa jo teknisen varautumisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

osalta ryhdytty valtiovarainministeriössä. Ja tämä esitys — nämä pykälämuutokset — on nyt mahdollistamassa esimerkiksi tätä vastuun selkiyttämistä ja tehtävänantoa, uuden tehtävän antoa rahoitusvakaussviranomaiselle.

Kiitän valiokuntaa jo etukäteen joustavuudesta ja harkinnastanne tämän esityksen käsittelyssä, ja luotan siihen, että näissäkin kysymyksissä esiin nousseisiin hiukan yksityiskohteisempiin ja osittain myös turvallisuuttamme sivuaviin teemoihin vastataan valiokunnalle asiantuntijakuulemisissa viranomaisten ja toimialan puolelta. Kun aihepiiri on varautumisesta ja Suomen turvallisuutta, niin tässäkin on perusteltua noudattaa hyvää harkintaa, mitä kaikkea käsittelemme täällä ja mikä kaikki on juridista tai teknistä ja toisaalta, mille kaikelle tarkemman informaation valiokuntakuulemiset voivat antaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

11.26 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Täytyy kiitosta antaa hallitukselle silloin, kun siihen on aihetta, ja tilanne on se, että on äärettömän hyvä, että tällainen järjestelmä luodaan.

Tietysti on niin, että tililtä tilille hoidetaan näitä rahasuorituksia, ja pääsääntöisesti aika pitkälle tässä keskustelussakin on mukana ollut se, että turvataan, että ihmiset saavat ruokaa ja lääkkeitä, mutta tietysti pakko on sanoa, että on haasteellista, jos ei niitä ruokia, lääkkeitä ole siellä tarjolla, niin kuin edustaja Mäenpää ansiokkaasti toi esiin, että tämäkin tilanne voi tulla eteen, ettei niitä yksinkertaisesti ole siellä kauppojen ja apteekkien hyllyillä. Me joka tapauksessa tiedetään, että jos sellainen kriisi tulee tai tällainen kriisi tulisi, niin tuskin meillä kuitenkaan kukaan nälkään kuolisi, koska se on sanomatta selvää, että joka kerta kriiseissä auttamisen tahto on äärettömän kova. Se on nähty nyt ukrainalaisten tukemisessakin. Täältä Suomesta on lähtenyt linja-autoporukoita vaikka kuinka paljon hakemaan Ukrainasta jopa porukkaa tänne. Meillä ei varmasti tule sitä ongelmaa olemaan, että me tämän asian takia jouduttaisiin tuskaan. Enemmän me vain joudutaan tuskaan siitä, että ei ole tavaraa, mitä me jaetaan.

Edustaja Mäenpää tosiaankin aika hyvin ansiokkaasti toi esiin sen, että tällainen tietynlainen maksuliikenne pitää myös saada tähän järjestelmään mukaan, koska muuten tulee se problematiikka, että kokonaisuus ei toimi, ja toivon mukaan näitä asioita sitten vielä oikeasti otetaan mukaan enemmän tässä valmisteluvaiheessa, ja tietysti käteinen on yksi sellainen asia, mikä on pakko saada pysymään jollain tavalla, jopa juuri tämän huoltovarmuuden takia. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Etukäteen varatun ajan puitteissa vielä puheenvuoro edustaja Grahn-Laasoselle.

11.28 Sanni Grahn-Laasonen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Rahoitusmarkkinoiden vakaa ja häiriötön toiminta kaikissa tilanteissa on tärkeää, ja tiedämme, että se on myös edellytys tänä päivänä yhteiskuntamme toimivuudelle. Suomi on varautunut häiriötilanteisiin hyvin, mutta tätä kyvykkyyttä on syytä edelleen kehittää. Talousvaliokuntakin on kuulemisissaan saanut tietoa ja tullut siihen johtopäätökseen, että erityisesti pankkisektorin ja päivittäismaksamiseen liittyvien varautumisjärjestelmien kehittäminen on välttämätöntä, ja siksi kiitämme hallitusta tästä esityksestä, jonka tuleamme talousvaliokunnassa huolella käymään läpi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi huoltovarmuustilijärjestelmä ja pankkien välisen maksamisen varajärjestelmä. Käytännössä kyse on siitä, että halutaan varmistaa pankkitilien käytettävyyttä, pankkien välisen maksuliikenteen turvaaminen ja korttimaksamisen turvaaminen. Tämä ei kokonaan poista ongelmia tai rakenna täydellistä järjestelmää, mutta tässä tilanteessa vaikuttaa ensi katsomisen perusteella siltä, että tämä on hyvin harkittu esitys ja parempi esitys kuin mitä aikaisemmissa eri vaiheissa tätä valmistelua vuosien saatossa on ollut esillä.

Talousvaliokunta tulee järjestämään vielä tällä viikolla ylimääräisiä kuulemisia ja koukousia ja pyrkii saamaan mietinnön tästä valmiiksi nopeasti.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 11.29.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 14.47.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Myllykoski.

14.47 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Tosiaan aiemmin käytiin keskustelua huoltovarmuustilijärjestelmän käyttöönotosta Suomessa. Hallitus on nyt erinomaisella tavalla reagoinut tähän, niin kuin asioihin pitää reagoida. Toki on ikävää, että tämä reagointi johtuu Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan ja siinä kohtaa meillä alkoivat kellot soimaan — tätähän tuki olisi pitänyt jo aiemminkin valmistella.

Se, mitä täällä tuotiin esille, oli oikeastaan hyvä, mutta palaan vähän siihen lähtökohtaan, missä olimme. Kun Ukrainan sota alkoi, media ja pankit alkoivat kertoa, että nyt pitää ihmisten ottaa käteisvaroja kotiinsa, että pärjätään sitten pahimman yli, jos sellainen kriisi tulee. Siinä vaiheessa nousivat karvat pystyyn, koska minä ajattelen juuri toisin. Se on pankkien vastuulla, että kansalaisilla on mahdollisuus nostaa käteistä rahaa, ei yksittäisten ihmisten, vanhusten ja niin edelleen. Me varmasti voitaisiin nähdä, mitä tapahtuu, kun kotiovella rupeaisi olemaan myyntituotteitten esittelijöitä ynnä muita, jotka sitten sen kiihdyvän mahdollisen kotivarannon vuoksi aiheuttaisivat rikollisuutta ja epävarmuutta ja turvattomuutta monessa kodissa. Siinä mielessä tässä valmistelussa nyt jatkossa pitää tuoda todellakin finanssialalle eli pankeille se heidän vastuunsa huolehtia siitä, että jos yhteiskunta joutuu turvautumaan pelkästään setelirahaan, se on pankkien vastuulla eikä valtion kustannettavana. Kyllä pankkien täytyy kantaa nyt oma vastuunsa.

Eräät pankkiryhmät ovat jo ilmoittaneet ennen Ukrainan sotaa, että vuonna 25 ei ole enää käteistä rahaa. Jätän nyt pankkiryhmittymät sanomatta, mutta näin on ilmoitettu, ja se on ollut tahtotila, ja tähän pitää nyt pystyä puuttumaan. Tällä hetkellä pankista sinä saat kerran viikossa käydä nostamassa tiettyä kellonaikana käteistä rahaa, ja nyt tällä järjestelyllä ja näillä yhteistoimilla, mitä nyt tehdään, pitää pystyä säätelemään sitä, että pankeilla pitää olla velvollisuus huolehtia siitä, että käteinen raha voidaan edelleen turvata ihmisille, jotta meidän infrastruktuuri kaikilta osin — eli ruoan ja lääkkeiden ostaminen ja niin edel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2022 vp

leen — toimii, ja tässä tosiaan on myös tämä liikenteen harjoittajien huomioiminen, että palvelut sielläkin sitten pelaavat, jotta sitä tavaraa on kaupoissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pelkonen.

14.50 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Rahoitusmarkkinoiden vakaa ja häiriötön toiminta on edellytys yhteiskunnan toimivuudelle, kuten tässä hallituksen esityksessä todetaan. Me kaikki tiedämme, miten tuhoisia erilaiset häiriöt, häiriötilanteet ja esimerkiksi palvelunestohyökkäykset voivat olla ja miten ne pahimmillaan uhkaavat yhteiskunnan toimintaa. Suomessa on varauduttu erilaisiin häiriötilanteisiin suhteellisen hyvin, mutta parannettavaa riittää aina. Tämä esitys on siis tervetullut, ja minä — kuten moni muukin edustaja täällä tänään — kiitan hallitusta tästä hyvästä esityksestä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mari Holopainen, poissa. — Edustaja Myllykoski.

14.51 Jari Myllykoski vas: Arvoisa puhemies! Jäi todellakin vielä muutama asia — kolmessa minuutissa ei Hämeessä asunut kerinnyt kaikkea sanomaan.

Pitää huomioida todellakin se, mitä edustaja Essayah täällä aiemmin toi esiin puheenvuoroissaan. Nämä järjestelmät ovat kansainvälisiä, meillä on pankkeja, jotka toimivat eri maissa. Jos olen oikein ymmärtänyt, Ruotsi elää omassa turvallisessa kuplassaan eikä ole niin sidottu EU-rahoitusjärjestelmiin kuin me olemme täällä, ja siinä mielessä kaikenlainen huomioiminen... Tässä ei varmasti pystytä nyt kaikkia ratkaisemaan, mutta on tärkeää ottaa tämä askel juuri nyt ja tehdä mahdolliseksi asioiden kehittäminen edelleen niin, että meillä kaikki... Kun me tiedetään, paljonko ihmiset tänä päivänä maksavat erilaisten sovelusten kautta palveluistaan, niin nekin pitää huomioida tässä nyt tehtävässä huoltovarmuustilijärjestelmän kehittämistyössä, niin että meillä todellakin ovat sitten mahdollisia ne palvelut, jotka tällä hetkellä ovat lähestulkoon sähköisiä, ja ne edelleen ovat sitten myös käteisvaroin hankittavissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

14.52 Kimmo Kiljunen sd: Me kaikki voimme yhtyä varmasti hallituksen esitykseen siitä, että huoltovarmuuden nimissä meidän täytyy varmistaa, että pankkisektori toimii ja ihmiset saavat muun muassa käteistä rahaa, mihin edustaja Myllykoski tässä viittasi.

Haluaisin vain laittaa tähän passuksen perään, että hienoa, että me niin sanotusti kriisioloissa tunnistamme tämän pankkisektorin toimivuuden järkevyyden ja tarpeellisuuden. Kunpa sen tunnistaisimme myöskin niin sanotusti rauhallisena aikana. Me olemme nimittäin syrjäyttäneet ison joukon kansalaisia, ennen kaikkea ikäihmiset, ulos tästä yhteiskunnasta sen takia, että pankkipalvelut ovat käytännössä kadonneet. Se jonotus, mikä on pankkien ulkopuolella tällä hetkellä, on sietämätöntä. Digitalisaatio ei ole ollut nyt eduksi, ja tässä suhteessa täytyisi tälläkin puolella tästä niin sanotusta huoltovarmuudesta pitää huolta, että meidän pankkijärjestelmä aidosti palvelee kaikkia kansalaisia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.